

ECONOMISCHE AGENDA AMSTELLAND-MEERLANDEN

VOORWOORD	2
1 SAMEN WERKEN AAN ONZE ECONOMIE	3
2 STERKE ECONOMIE - MET UITDAGINGEN.....	5
3 AMBITIE VAN EIGEN KRACHT BENUTTEN	8
4 AAN DE SLAG MET THEMA'S EN ACTIES.....	11
5 ORGANISATIE, PRIORITERING EN KOSTEN	24

Voorwoord

De regio Amstelland-Meerlanden heeft een economie die behoort tot de sterksten van Nederland. Een ondernemend bedrijfsleven, met internationale topbedrijven, regionaal MKB en lokale starters, de internationale mainports Schiphol en de Greenport en een strategische ligging en goede bereikbaarheid, bieden ook goede perspectieven voor de toekomst. Dat geeft ons echter geen reden om achterover te leunen.

De buitenwereld verandert namelijk snel en daar moeten wij als overheden goed op inspelen, in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven en de onderwijsinstellingen. Alleen door samenwerking kunnen we een concurrerende internationale topregio blijven - en kan onze economie een grote bijdrage blijven leveren aan de ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam en van Nederland.

Onze samenwerking is gericht op het creëren van een economisch vitale omgeving in Amstelland-Meerlanden, voor een economie die zich daarin voortdurend verder weet te ontwikkelen. Een goed klimaat voor bedrijven van mainports tot starters omdat innovatie en duurzame ontwikkeling er de juiste voedingsbodem vinden. Dat vraagt een samenwerkingsagenda.

Een agenda om samen te werken aan onze economie door de eigen kracht van Amstelland-Meerlanden optimaal te benutten. Onze economische kracht vinden we in de thema's duurzame en circulaire economie, toerisme, de Greenport, Schiphol, Plabeka en starters en arbeidsmarkt. Met concrete acties willen we die kracht nog beter benutten.

Met gepaste trots presenteren wij u de Economische Agenda Amstelland-Meerlanden. Als resultaat van goede samenwerking en begin van intensivering van die samenwerking en, wat ons als portefeuillehouders Economische Zaken van Amstelland-Meerlanden betreft, als bouwsteen voor intensivering van de integrale samenwerking binnen Amstelland-Meerlanden.

1 Samen werken aan onze economie

1.1 Waarom deze economische agenda?

De Amstelland-Meerlanden gemeenten (Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn en sinds kort ook Ronde Venen) werken samen op onder andere het gebied van economische zaken. De gemeenten hebben de ambitie uitgesproken om deze deelregionale samenwerking inhoudelijk te intensiveren. Het gaat daarbij om de volgende speerpunten: duurzame economie, toerisme, Schiphol, de Greenport Aalsmeer, Plabeka en starters en arbeidsmarkt.

Amstelland-Meerlanden beschikt over een van de sterkste economieën van Nederland. Hoewel dat goede perspectieven voor de toekomst biedt, is dat geen reden om achterover te leunen. De wereld om ons heen verandert snel, en daarop moeten wij als overheden samen met ons bedrijfsleven inspelen. Economische ontwikkelingen overschrijden de gemeentegrenzen. Door samen te werken kunnen we een van de meest concurrerende internationale regio's blijven.

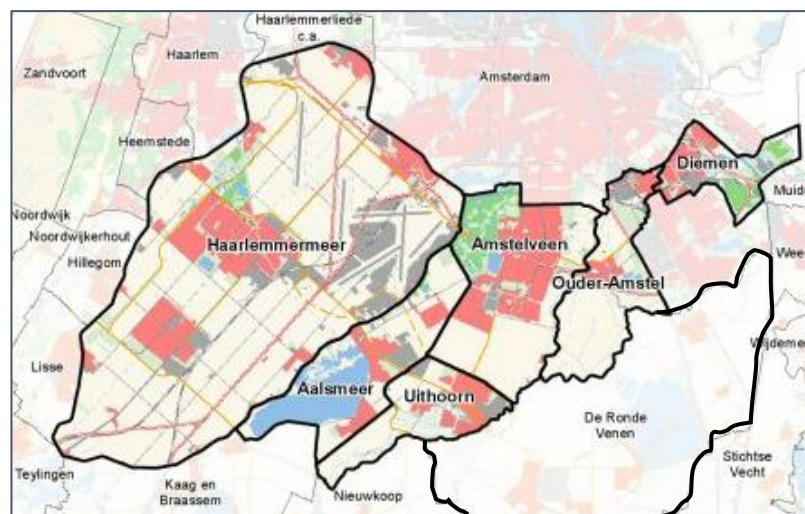
De wijziging van het takenpakket van de Stadsregio Amsterdam (SRA) vraagt ook om intensivering van de samenwerking. Conform de Wet afschaffing plusregio's concentreert de SRA zich op verkeer en vervoer. Regionale samenwerking op economische zaken wordt voortgezet op het niveau van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Goede voorbereiding van het Platform Economie (voorheen PRES) van de MRA wordt nog belangrijker om als deelregio aangehaakt te blijven op de samenwerking binnen de MRA.

Intensivering van onze samenwerking op het gebied van economische zaken helpt ons de belangen van onze bedrijven, werknemers, inwoners

en bezoekers beter te dienen. In onze eigen gemeenten, binnen Amstelland-Meerlanden en binnen de MRA. Deze economische agenda beschrijft hoe wij nog meer en nog beter gaan samenwerken, en daarbij de kracht van onze eigen deelregio optimaal benutten.

De economische agenda geeft richting aan de samenwerking op het gebied van economische zaken door de Amstelland-Meerlanden gemeenten. De agenda vormt een kompas dat richting geeft aan onze eigen koers en is ook een uitnodiging aan andere partijen, binnen de deelregio, de metropoolregio en daarbuiten, om met ons samen te werken aan een sterk en toekomstbestendig Amstelland-Meerlanden. Deze economische agenda is het resultaat van een proces van samenwerking tussen betrokkenen uit de gemeenten in onze deelregio..

Figuur 1 Deelregio Amstelland-Meerlanden

1.2 Opbouw van de agenda

De agenda is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 geeft de belangrijkste uitkomsten van de verkenning van de economie van de deelregio. Onze visie en ambitie beschrijven we in hoofdstuk 3, gevolgd door thematische uitwerkingen en samenwerkingsacties in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 sluit af met een beschrijving van de organisatie van de samenwerking en uitvoering van de agenda.

2 Sterke economie - met uitdagingen

2.1 Economisch sterke deelregio

Amstelland-Meerlanden is een economisch sterke deelregio, die voor een belangrijk deel het groeitempo van de hele metropoolregio bepaalt. Tot die conclusie komt het jaarlijkse onderzoek Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam MRA (EVMRA). De belangrijkste uitkomsten voor onze deelregio worden op een rij gezet:

Toegevoegde waarde

- Amstelland-Meerlanden is in toegevoegde waarde na Amsterdam verreweg de grootste deelregio van de MRA. De deelregio levert met €23 miljard meer dan 21% van de totale toegevoegde waarde die in de MRA wordt gerealiseerd. Schiphol en de Greenport zorgen voor een sterke vertegenwoordiging van de economische sectoren groothandel en logistiek (vervoer en opslag). Sectoren die zich na de recessie goed blijken te herstellen, en ook sneller groeien dan de overige sectoren in de deelregio. Hiermee versterkt Amstelland-Meerlanden haar sterke positie in de economie van de MRA.
- Voor de veerkracht van de deelregio is het goed dat haar economie voor het overige deel redelijk divers is. ICT en zakelijke dienstverlening zijn andere sterke pijlers, en ook daarin is groei te vinden. De zakelijke dienstverlening herstelt van de terugval in de afgelopen jaren, en de ICT kende zelfs in de crisistijd hier een bovengemiddelde groei. Ook de financiële sector is nog steeds een grote sector, hoewel deze wat terrein verloren heeft als gevolg van een concentratietendens gericht op Amsterdam.

- Het overige deel van de toegevoegde waarde wordt geleverd door een groot aantal kleinere sectoren. Opvallend daarbij is de groei van de relatief kleine industriële sector in Amstel-Meerlanden. Nadere beschouwing van de cijfers leert dat het de 'ambachtelijke maakindustrie' zoals kledingindustrie, schoenen, lederwaren en meubelindustrie zich goed hebben ontwikkeld.

Figuur 2 Enkele kerncijfers van Deelregio Amstelland-Meerlanden

Werkgelegenheid	242.000 banen
Toegevoegde waarde	€23 miljard
Bevolking	330.000 inwoners
Werkloosheid	6,7% van de beroepsbevolking
Inkomende pendel	153.000 personen
Uitgaande pendel	75.000 personen

Bron: EVMRA

Werkgelegenheid en arbeidsmarkt

- De economie van Amstelland-Meerlanden is goed voor ruim 242.000 banen, wat neerkomt op 18% van de totale werkgelegenheid in de MRA. Na een afname tot 2014, door de crisis, is in 2015 weer een groei ingezet die in 2016 naar verwachting versneld zal doorzetten. Opvallend is dat er tussen 2010 en 2014 nog wel groei zat in de werkgelegenheid buiten de grote sector vervoer en opslag, namelijk in de groothandel, de industrie, de zakelijke dienstverlening en de ICT.
- Ondanks een toename in de crisisjaren is de werkloosheid relatief laag, ook t.o.v. het gemiddelde in de MRA: 6,7% t.o.v. 7,7% in de MRA (2015). De afname van de werkloosheid, ingezet vanaf het eind van de crisis, blijft echter wel achter bij de recente economische groei. Dit komt doordat de werkgelegenheids groei niet volledig ten goede komt aan inwoners van Amstelland-

Meerlanden. De deelregio biedt namelijk veel werk aan mensen die elders in de MRA of Nederland wonen.

- De beroepsbevolking laat binnen de deelregio verschillen zien. In Haarlemmermeer, Aalsmeer en Uithoorn wonen relatief meer middelbaar geschoolde arbeidskrachten. T.o.v. van het gemiddelde in de MRA zijn er daar minder hoogopgeleide inwoners, en iets meer laagopgeleiden. De werkloosheid is er het hoogst onder middelbaar geschoolden. In Amstelveen, Diemen en Ouder-Amstel bestaat de beroepsbevolking juist uit iets meer hoogopgeleiden, en iets minder laagopgeleiden dan het gemiddelde in de MRA.

Pendelstromen

- Amstelland-Meerlanden heeft een duidelijke werkfunctie voor de rest van de MRA en Nederland. De arbeidsvraag is groter dan het aanbod van de deelregionale beroepsbevolking. Tegenover een grote inkomende pendel van 153.000 mensen, staat een uitgaande pendel van 75.000 inwoners die buiten de deelregio werken. Van de inkomende pendel komt 44% van buiten de MRA. Dit laat zien hoe zeer een sterke economie niet alleen belangrijk is voor de deelregio, maar ook voor de rest van de MRA en Nederland.
- Binnen de MRA heeft Amstelland-Meerlanden met name arbeidsmarktrelaties met Amsterdam en Regio Haarlem. De uitgaande stroom naar Amsterdam is iets groter dan de inkomende stroom daar vandaan. Vermoedelijk zijn het per saldo wat meer de laag- en middelbaar geschoolden die vanuit Amsterdam naar Amstelland-Meerlanden pendelen, en wat meer de hoogopgeleiden uit de deelregio die in Amsterdam werken.

Vestigingsklimaat

- Amstelland-Meerlanden is gunstig gelegen t.o.v. Amsterdam en de rest van de MRA, de Metropoolregio Rotterdam en Haag en de regio's Leiden en Utrecht, en is via lucht, spoor en weg goed verbonden met de omgeving. De internationale mainports Schiphol en Greenport kunnen rekenen op een cluster van gerelateerde bedrijvigheid en specifieke kennis, en kunnen gebruik maken van zowel grote thuismarkten, als hoogwaardige achterlandverbindingen.
- De deelregio biedt bedrijven, instellingen, bewoners en bezoekers een onderscheidend en aantrekkelijk, internationaal vestigingsklimaat. De deelregio biedt een grote arbeidsmarkt van hoogopgeleide werknemers en netwerken van vooraanstaande kennisinstellingen, kwalitatief hoogwaardige werklocaties en een breed palet aan gewaardeerde woonmilieus nabij een aantrekkelijke variëteit aan landschappen.
- Amstelland-Meerlanden biedt een waardevolle verscheidenheid binnen de deelregio met Schiphol en de Greenport als logistieke mainports aan de Westas, en Diemen als uitvalsbasis voor de stadsdistributie van Amsterdam aan de oostkant van de deelregio. Amstelland-Meerlanden accommodeert alle schakels van de logistieke keten en is een gebied waar de logistiek veel toegevoegde waarde levert en deel uit maakt van grote economische clusters. De deelregio kent grote vervoersstromen van goederen en arbeidskrachten, en vervult een scharnierfunctie tussen Amsterdam en de Randstad.
- De deelregio levert een belangrijk bijdrage aan de kwaliteit van het vestigingsklimaat van de MRA. De deelregio biedt de ruimte, de voorzieningen en de verbindingen om, op korte afstand van

Amsterdam, een deel van de toenemende stedelijke druk op te vangen.

2.2 Uitdagingen voor de toekomst

Amstelland-Meerlanden is een economisch sterke deelregio, waarvan de kracht zich heeft bewezen in de crisis, toen de deelregio het behoudens een kortstondige dip, bovengemiddeld goed bleef doen. Voortbouwend op positieve ontwikkelingen in de internationale handel en herstel van de luchtvaartsector, kan de komende jaren voorzetting van de economische groei worden verwacht.

Tegelijk staat de deelregio voor grote uitdagingen en is niets zeker in onder invloed van macro-economische trends (opgenomen in bijlage 1). De ontwikkelingen in de economie gaan snel en de onzekerheid in veel economische sectoren is groot. Schiphol en de Greenport moeten zich staande weten te houden in sterk concurrerende, en snel veranderende internationale markten, en zijn als grootverbruikers van fossiele brandstoffen kwetsbaar.

Duurzame innovaties kunnen nog meer en beter worden aangewend om onze economie toekomstbestendig te maken. In de Greenport is dit kansrijk en gebeurt het ook al; door circulariteit kunnen de voortbrengingskosten weer op internationaal concurrerend niveau gebracht worden. In verbreding naar een steeds groter deel van de economie en verdieping, ligt de uitdaging. Die ligt ook in het realiseren van de woningbouwopgave, waarbij leegstand van kantoren en kassen een kans kan zijn, als het lukt om de belemmeringen o.b.v. het Luchthavenindelingbesluit op te heffen.

De kwaliteiten van Amstelland-Meerlanden bieden voldoende kansen, om de uitdaging aan te gaan meer toeristen de weg ernaar toe te laten vinden. Er ligt een uitdaging in verdere verbetering van het startup klimaat, en er is behoefte aan goed opgeleide mensen, waar de arbeidsmarkt niet altijd in kan voorzien. Om concurrerend te blijven willen we de transitie naar een schone economie versnellen, ruimte geven aan wonen en werken en slimmer en innovatiever gaan werken.

Het economisch beleid van gemeenten en van de metropoolregio willen we daarom versterken, aanvullen en uitwerken op basis van onze deelregionale Economische Agenda Amstelland-Meerlanden. Het fundament van economisch sterke regio's bestaat namelijk altijd uit een sterke (deel)regionale economie. Dat is het niveau waarop arbeidsmarkt, bereikbaarheid, vestigingsmilieus en het woon- en leefklimaat op orde moeten zijn. Dit zijn thema's die in belangrijke mate met name spelen op het niveau van Amstelland-Meerlanden.

De kansen om de economie te versterken, en beter bestendig te maken voor toekomstige ontwikkelingen, worden gevonden in betere benutting van de eigen kracht van de deelregio. Het vraagt intensivering van de samenwerking tussen de Amstelland-Meerlanden gemeenten, en met andere partijen in de MRA, de provincie en andere Europese regio's om die ten volle te benutten, en gemeenschappelijke ambities waar te maken.

3 Ambitie van eigen kracht benutten

3.1 Visie

Sterke economie in een sterke omgeving

Onze economie met Schiphol, de Greenport en het (inter)nationaal bedrijfsleven als belangrijke motoren, heeft een economisch vitale omgeving nodig om zich te kunnen blijven ontwikkelen. We gaan een versnelde transitie naar een schone economie stimuleren, we gaan op zoek naar een oplossing om de woningbouwopgave te realiseren en we gaan een economie van slimmer en innovatiever werken bevorderen.

We doen dat niet alleen voor onszelf. Nederland en de MRA hebben ook belang bij een sterke AM-economie, met daarin goed functionerende mainports Schiphol en Greenport. Daarom werken we samen om onze bijdrage aan de ontwikkeling van de MRA en Nederland en Europa verder te vergroten, en intensiveren we ook onze samenwerking in MRA-verband.

Economie als leidraad voor samenwerking

Economie is een breed en integraal thema, dat nauw verweven is met de deelregionale thema's duurzaamheid, toerisme, Schiphol en Greenport en starters en arbeidsmarkt; thema's die zowel onderdelen/aspecten van de economie zijn, als (beleids)thema's op zich. Een gunstige economische ontwikkeling -in de zin van groei en succesvolle transitie- is in veel gevallen een voorwaarde om ook andere (beleids)terreinen vooruitgang te kunnen boeken.

In de agenda geven we aan hoe we met economisch beleid een bijdrage willen leveren aan verduurzaming, een evenwichtige arbeidsmarkt etc. Daartoe zijn in drie bijeenkomsten de relaties met aanpalende thema's

gelegd en is nagegaan hoe economisch beleid aan andere deelregionale doelen kan bijdragen.

Uitvoeringsgericht en haalbaar ambitieniveau

Onze economische agenda moet uitvoeringsgericht zijn met een haalbaar ambitieniveau. We kiezen liever voor een beperkt aantal samenwerkingsacties die gedragen worden en uitgevoerd, dan veel zonder dat er één echt goed van de grond komt. We willen efficiënt werken en met deelregionaal beleid bijdragen aan het realiseren van zowel lokaal beleid, als beleid op het niveau van de metropoolregio.

De economische agenda moet de gezamenlijke ambitie van Amstelland-Meerlanden beschrijven, en die doorvertalen naar concrete acties. We willen onze agenda laten bijdragen aan lokale en MRA-beleidsdoelen door mensen en initiatieven met elkaar te verbinden, en ontbrekende schakels toe te voegen. We volgen daarbij de grote lijnen van de ontwikkelrichtingen van de MRA-agenda en spitsen deze toe op de specifieke situatie in Amstelland-Meerlanden.

Samenwerking goed organiseren

Om inhoudelijk vooruit te komen moeten we onze samenwerking organiseren. De capaciteit die binnen gemeenten voor EZ beschikbaar is, is beperkt. Deelregionaal samenwerken mag geen extra belasting zijn, maar moet door vergroting van slagkracht en efficiency juist tijd opleveren. Dat kan door praktisch in te steken, bijvoorbeeld door af te spreken wie welke MRA-bijeenkomst namens AM bezoekt en daarna de anderen bijpraat.

Organisatie van de samenwerking kan ook de inzet bij MRA-processen efficiënter laten verlopen, en ons helpen hierop het overzicht te houden. Het organiseren van de samenwerking kan daarom niet los worden gezien van de inhoudelijke agenda. Goede ambtelijke en bestuurlijke

voorbereiding van de Platform Economie, zodat iedereen met vertrouwen organisatorische veranderingen tegemoet kan treden, vormt de basis.

3.2 Ambitie

Kracht van de deelregio beter benutten

In het kader van het opstellen van de nieuwe MRA Agenda hebben de bestuurders van de Amstelland-Meerlanden gemeenten -waaronder EZ-portefeuillehouders- een 'mission statement' voor hun samenwerking opgesteld. Daarin is de gezamenlijke ambitie uitgesproken om:

“De kracht van de deelregio nog beter te willen benutten, voor de deelregio Amstelland-Meerlanden zelf en voor de MRA”

In statement zijn 'prioritaire actiepunten uit de MRA-Agenda geselecteerd die door Amstelland-Meerlanden met nadruk worden gevolgd'. De actiepunten komen overeen met de onderwerpen die de portefeuillehouders economische zaken eerder al als speerpunten van hun samenwerking hebben genoemd:

- Duurzame en circulaire economie
- Toerisme
- Plabeka
- Greenport
- Schiphol
- Starters en arbeidsmarkt

Eenzijds zijn dit thema's die de deelregio uniek maken, zoals de Greenport en Schiphol, anderzijds thema's waarop juist nog veel potentieel te vinden is, zoals toerisme. Het zijn stuk voor stuk thema's die gemeentegrenzen overschrijden. Iemand is immers inwoner van een gemeente en tegelijkertijd werknemer in de buurgemeente, bij een bedrijf

dat toeleverancier is van een bedrijf in weer een andere buurgemeente. Alleen door samen te werken kunnen we onze ambitie realiseren.

Mission statement als uitgangspunt

In het Portefeuillehoudersoverleg op 24 februari jl. hebben de bestuurders afgesproken dat het eerder opgestelde mission statement ook het uitgangspunt voor de economische agenda dient te zijn. De volledige tekst hiervan is weergegeven in bijlage 2. In figuur 3 is per thema weergegeven waar volgens het mission statement de beste kansen voor Amstelland-Meerlanden liggen.

Realisatie langs drie ontwikkelrichtingen

AM wil de ambitie ten aanzien van de economische ontwikkeling realiseren door gezamenlijke acties binnen de volgende drie MRA-ontwikkelrichtingen:

1. Ruimte geven aan wonen en werken
2. Slimmer en innovatiever werken
3. Versnellen van de transitie naar een schone economie

In het schema in figuur 3 wordt per thema aangegeven door middel van welke acties we onze ambitie willen realiseren en welke relaties met MRA-daarvoor benut worden.

Figuur 3

Acties Economische Agenda AM in relatie tot MRA-beleid

Actie Economische Agenda	Relatie MRA-beleid		
	Ontwikkelrichting Agenda	Gerelateerd actie MRA-Agenda	Overig (MRA-)beleid
1 Duurzame en circulaire economie			
a. Westas en STP pilotgebieden circulaire economie*	<i>Transitie schone economie</i>	<i>4.3 Pilotgebieden circulair</i>	
b. Lokale duurzaamheidsnetwerken verbinden	<i>Transitie schone economie</i>		
c. Koppeling warmtenet Metropoolregio*	<i>Transitie schone economie</i>	<i>4.10 Uitbreiding warmte/koudenet</i>	
d. Verkenning fonds duurzame/circulaire economie	<i>Transitie schone economie</i>	<i>2.3 Onderzoek fonds innovatief MKB</i>	
e. Verkenning duurzame stadsdistributie*	<i>Beter verbinden</i>	<i>5.9 Efficiënte stedelijke distributie</i>	
2 Toerisme			
a. Deelregionaal overleg toerisme	<i>Ruimte wonen en werken</i>		<i>Metropolitaan Landschap, Waterrecreatievisie NH, Watervisie Amsterdam, Stad in balans, Uitvoeringsprogramma Stelling A'dam</i>
b. Quick scan positionering toeristisch aanbod	<i>Ruimte wonen en werken</i>	<i>1.10 Agenda/Actieprogr.Toerisme</i>	
c. Versterking deelregionale routestructuren*	<i>Beter verbinden</i>	<i>5.3 MRA fietsnetwerk realiseren</i>	
d. Workshops arrangementen ondernemers	<i>Ruimte wonen en werken</i>		
e. Fundament accommodatiestrategie	<i>Ruimte wonen en werken</i>	<i>1.9 Hotel/Accommodatiestrategie</i>	
f. Samenwerking realisatie Drechtdoorsteek	<i>Ruimte wonen en werken</i>	<i>1.10 Agenda/Actieprogr.Toerisme</i>	
3 Greenport			
a. Realisatie Uitvoeringsagenda Greenport	<i>Ruimte wonen en werken</i>	<i>1.6 Transformatie glastuinbouw</i>	
4 Schiphol			
a. Initiatief MRA-partners wonen/werken/vliegen	<i>Ruimte wonen en werken</i>	<i>1.7 MRA voorstel richting Rijk</i>	
5 Plabeka			
a. AM-bijdrage Uitvoeringsstrategie Plabeka 3.0	<i>Ruimte wonen en werken</i>	<i>1.5 Transformatie kantoren</i>	<i>Nieuwe vraagrading, Monitor</i>
6 Starters en arbeidsmarkt			
a. Verbreding Zaaï Amstelland-Meerlanden	<i>Slimmer/innovatiever werken</i>	<i>2.1 Startups helpen kapitaalvraag</i>	<i>Regioplan 'Werk maken van talent'</i>
b. Gezamenlijke benutting kansen Regioplan*	<i>Slimmer/innovatiever werken</i>	<i>2.5 Ontwikkeling Leven lang leren</i>	

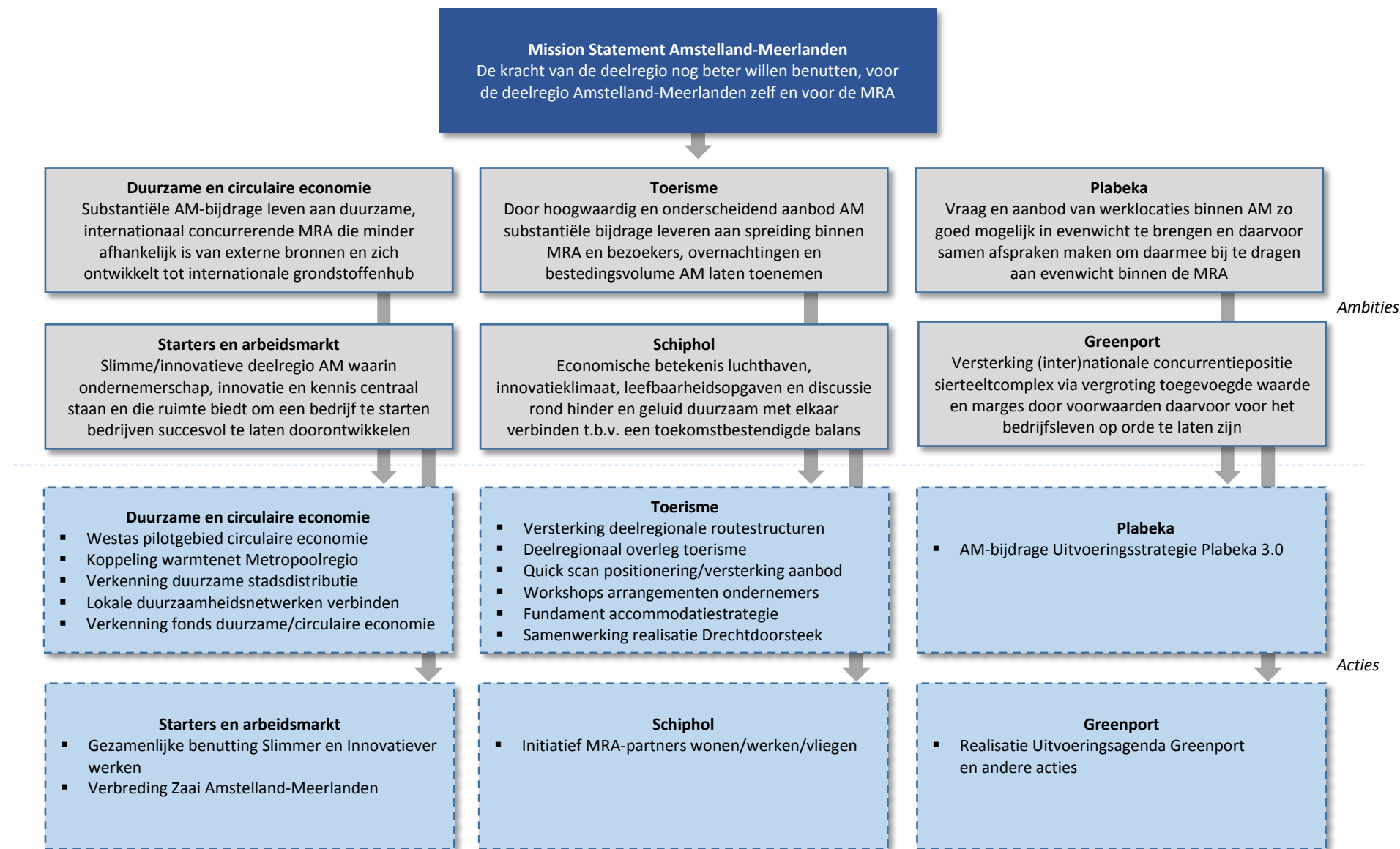
Voor acties met een * bestaan plannen van aanpak c.q. worden plannen van aanpak gemaakt op MRA-niveau (voor sommige acties door trekkers binnen AM) waarbij AM wil aanhaken. Bij de overige acties zal het initiatief binnen AM zelf genomen moeten worden.

4 Aan de slag met thema's en acties

Onze ambitie is vanuit drie ontwikkelrichtingen uitgewerkt in de thema's duurzame en circulaire economie, toerisme, de Greenport, Schiphol, Plabeka en starters en arbeidsmarkt.

Vervolgens zijn gesprekken met bestuurders en ambtenaren gevoerd en zijn bijeenkomsten met ambtenaren van de zes gemeenten gehouden. Op basis daarvan zijn in totaal zijn 16 acties geformuleerd die samen uitvoering geven aan de Economische Agenda Amstelland-Meerlanden. Het schema in figuur 4 op de volgende pagina geeft daarvan het overzicht.

Figuur 4 Ambities en acties Economische Agenda Amstelland-Meerlanden

Thema 1 Duurzame en circulaire economie (DZ)

Huidige situatie

In 2007 spraken de bestuurders van Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Ouder-Amstel en Uithoorn de ambitie uit om in 2040 energieneutraal te willen zijn. De weg daar naar toe is met lokaal beleid ingevuld. Het Servicepunt Duurzame Energie van de provincie heeft in 2015 de algemene voortgang geëvalueerd en geconcludeerd dat forse stappen zijn gezet, maar dat ook nog een grote transitie nodig is om de doelstelling te halen. Ontwikkeling naar een circulaire economie kan daaraan de belangrijke aan leveren.

In veel gemeenten zijn er mogelijkheden om economisch beleid en duurzaamheidsbeleid nog beter met elkaar te verbinden en integraal in te zetten op transitie van een lineaire naar een circulaire economie. Daarbij is sprake van sluitende kringlopen op gebied van grondstof, energie en water en diensten. Samenwerking binnen dit thema gebeurt m.n. op MRA-niveau, binnen de Greenport en binnen Schiphol. Vanwege energie-, goederen- en vervoersstromen ligt dit voor hand, maar ook samenwerking binnen AM kan de ontwikkeling helpen te versnellen.

Onze ambitie

Onze ambitie is om de economie van AM een substantiële bijdrage te laten leveren aan een duurzame, internationaal concurrerende MRA die minder afhankelijk is van externe bronnen en die zich ontwikkelt tot internationale grondstoffenhub. Om dit doel te bereiken voeren we samen met onze MRA-partners de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid uit. Zo willen we de economische ontwikkeling laten bijdragen aan doelstelling van een energieneutraal AM in 2040.

DZ-1 Westas pilotgebied circulaire economie

Doelstelling

De Westas dé internationale circulaire werkplaats van de MRA maken.

De Westas biedt de kans om MRA en AM te positioneren als duurzaam logistiek stedelijk gebied. De Westas is een van de pilotgebieden circulaire economie van de MRA-Agenda, waar wordt gewerkt aan nieuwe vormen van gebiedsontwikkeling, logistiek en bereikbaarheid.

Trekker

Platform Economie is trekker van de MRA-actie m.b.t. de pilots circulaire economie.

Resultaat

De Westas-partners w.o. de gemeentes Haarlemmermeer en Aalsmeer, Greenport, Schiphol en SADC hebben op basis van een startnotitie afgesproken hun ambities verder te concretiseren. D.m.v. een Ruimtelijk-Economische Visie op het gebied en het organiseren van een 'community' van circulair werkende bedrijven zullen deze gestalte krijgen.

Organisatie

De governance verloopt primair via BO Platform Economie, waarin ook de dwarsverbanden met de overige pilots worden gelegd. Het bedrijfsleven, waaronder Schiphol en SADC, blijft nauw betrokken.

Middelen

Financiering door gezamenlijke Westas-partners, buiten de Economische Agenda AM om.

Planning

Komende periode benutten partners voor studie, verdieping, markttoets en inventarisatie van projecten. De plannen worden verder uitgewerkt en de haalbaarheid wordt onderzocht. Daarna volgt een concreet actieplan.

DZ-2 Lokale duurzaamheidsnetwerken verbinden

Doelstelling

Lokale duurzaamheidsnetwerken met elkaar in verbinding brengen.

Binnen AM bestaan diverse lokale duurzaamheidsnetwerken die de betreffende gemeente, bedrijven en instellingen lokaal met elkaar verbinden. Voor deze netwerken kan het relevant zijn om te weten wat er in andere netwerken binnen AM en de MRA gebeurt. Bedrijven zelf hebben hun interesse hiervoor ook uitgesproken.

Trekker

De kwartiermaker, Werkgroep EZ AM en beleidsmedewerkers duurzaamheid inventariseren bij de besturen van de netwerken de behoefte en gaan met hen na of verbinding binnen AM, of aansluiting op MRA-initiatieven meerwaarde biedt. Bij interesse wordt een kennismakingsbijeenkomst tussen de lokale besturen georganiseerd.

Resultaat

Verbinding van lokale duurzaamheidsnetwerken binnen AM met elkaar, en/of met andere initiatieven binnen de MRA.

Organisatie

De Werkgroep EZ AM voert de inventarisatie uit en organiseert de bijeenkomst. De invulling daarvan zal o.a. vanuit de netwerken zelf moeten worden gedaan. AEB, met Circulaire Economie als een van de grote uitdagingen, wordt ook gevaagd een bijdrage te leveren.

Middelen

Kosten zijn o.a. afhankelijk van de organisatie van de bijeenkomst.

Planning

Nader te bepalen.

DZ-3 Koppeling warmtenet Metropoolregio

Doelstelling

Aanhaking van AM op de koppeling van het MRA-warmtenet.

Binnen de MRA wordt al samengewerkt om een MRA-warmtenet tot stand te brengen waar ook AM deel van uit maakt. Alle AM-gemeenten en de Greenport hebben de Green Deal Warmtekoudenetten MRA getekend en zijn actief betrokken bij de ontwikkeling van het net. Binnen AM is het o.a. voor de Greenport van groot belang om goed aangesloten te zijn op de ontwikkeling en verdere uitrol van het MRA-warmtenet.

Trekker

Deze actie MRA-actie wordt getrokken vanuit PRO (met bestuurlijke betrokkenheid daarbij vanuit o.a. gemeente Haarlemmermeer). Greenport Aalsmeer heeft een manager Warmte en CO2 (Petrus Postma) aangesteld om renderende projecten op gebied van warmtenetten, CO2-verbindingen en geothermie van de grond te krijgen.

Resultaat

Aanhaking van AM op uitrol van het MRA-warmtenet.

Organisatie

Aanhaking van AM op deze MRA-actie wordt vanuit de aangesloten gemeenten veelal gecoördineerd vanuit de beleidsvelden milieu en duurzaamheid. Op het moment dat er daarnaast vanuit economisch beleid inzet nodig is, stemmen we daarover af.

Middelen

Financiering buiten Economische Agenda AM om.

Planning

Loopt en zal ook op lange termijn inzet vragen.

DZ-4 Verkenning deelregionaal fonds duurzame/circulaire economie

Doelstelling

Verkenning van behoefte en mogelijkheden van deelregionaal fonds t.b.v. duurzame en circulaire economie. We verkennen of Meermaker, het participatiefonds opgericht door gemeente Haarlemmermeer gericht op versnellen/opschalen van duurzame projecten, binnen AM navolging kan krijgen. Meermaker doet dit door partijen bij elkaar te brengen en financiële bijdragen te verstrekken aan innovatieve projecten die anders niet van de grond komen. Meedoen van Meermaker blijkt andere financiers vertrouwen te geven. AM-gemeenten geven aan dat dit aansluit op de behoefte van het bedrijfsleven wanneer het gaat om versnelling en opschaling. Resultaten van de eerder uitgevoerde inventarisatie van mogelijkheden van duurzame investeringsfondsen i.o.v. voormalig RMO, worden meegenomen.

Trekker

De kwartiermaker, Werkgroep EZ AM en beleidsmedewerkers duurzaamheid voeren de verkenning samen met andere betrokkenen vanuit de gemeenten uit.

Resultaat

Behoeftes aan, en mogelijkheden voor deelregionaal fonds t.b.v. een duurzame en circulaire economie duidelijk in beeld.

Organisatie

Uitvoering van de verkenning en op basis daarvan verdere stappen.

Middelen

Verkenning vraagt beperkte inzet van middelen.

Planning

Nader te bepalen.

DZ-5 Verkenning duurzame stadsdistributie

Doelstelling

Verkennen van mogelijkheden voor samenwerking i.r.t. duurzame stadsdistributie. De ligging van AM aan de zuidkant van Amsterdam maken de regio tot een aantrekkelijke logistieke springplank voor duurzame stadsdistributie. Wat er voor nodig is om de toename van (stads)distributie binnen MRA in goede banen te leiden, is nog niet goed in beeld. De MRA prijsvraag gericht op logistiek biedt hiervoor naar verwachting goede aanknopingspunten.

Trekker

Nader te bepalen, mede afhankelijk van de uitvoering van de MRA prijsvraag.

Resultaat

Mogelijkheden voor samenwerking i.r.t. duurzame stadsdistributie helder in beeld.

Organisatie

We willen de uitkomsten van de geplande MRA-prijsvraag voor dit onderwerp benutten en doorvertalen naar de betekenis voor AM.

Middelen

Bepert waar het eerst gaat om benutting van de uitkomsten van de MRA-prijsvraag.

Planning

Nader te bepalen.

Thema 2 Toerisme (TR)

Huidige situatie

De meeste gemeenten hebben specifiek beleid voor toerisme. Lokaal beleid is er op gericht afzonderlijke kwaliteiten, zoals de Amstel, de Westeinderplassen en de Amstel- en Diemerscheg lokaal beter te benutten, of nieuwe kwaliteiten zoals Park21 lokaal toe te voegen. Daarnaast wordt lokaal beleid gevoerd om specifieke segmenten van de vraag, zoals bloementoerisme, of nieuwe segmenten zoals bezoek aan Joodse begraafplaatsen, beter te kunnen bedienen. In het lokale beleid wordt nog weinig gerefereerd aan wat de deelregio als geheel te bieden heeft, of aan hoe de diversiteit van het lokale aanbod de aantrekkelijkheid van AM voor de toerist vergroot.

Onze ambitie

Onze ambitie is het aantal bezoekers en overnachtingen en het volume van de bestedingen van toeristen in AM te laten toenemen. Waar mogelijk nemen we vergroting van de recreatiemogelijkheden voor inwoners daarin mee. Door het aanbieden van een kwalitatief hoogwaardig en onderscheidend toeristisch aanbod willen we een substantiële bijdrage leveren aan betere spreiding van toerisme binnen de MRA.

We doen dat door samen, met elkaar en met het bedrijfsleven, sturing te geven aan het type toerisme dat we aan wille trekken. We doen dat door toeristische kwaliteiten beter te ontsluiten en meer in samenhang te profileren. We werken samen om de kansen van de toenemende toeristische druk op Amsterdam optimaal benutten en negatieve effecten te voorkomen o.a. door verbindingen en routes binnen AM en met Amsterdam verder te verbeteren. We werken samen om de Drechtsdoorsteek te kunnen realiseren. Binnen de sector zelf, stimuleren we samenwerking tussen ondernemers om tot aantrekkelijke arrangementen te komen.

TR-1 Deelregionaal overleg toerisme

Doelstelling

Enmaal per half jaar een deelregionaal ambtelijk overleg over toerisme gericht op kennisuitwisseling en afstemming. Het overleg voorziet in de behoefte aan kennis over welk beleid en welke projecten per gemeente worden (uit)gevoerd. Nadere kennismaking van beleidsambtenaren met elkaar en afstemming van het gezamenlijke optreden in MRA-verband zijn ook doelen. Vanwege de relatie met de MRA schuift de programmamanager EZ en Toerisme -voor o.a. Strategische Agenda Toerisme, Actieprogramma Toerisme en Amsterdam Bezoeken, Holland Zien- ook aan.

Trekker

Haarlemmermeer is bereid de coördinatie van de samenwerking op het gebied van toerisme binnen AM op zich te nemen w.o. de organisatie van dit terugkerende overleg.

Resultaat

1x Per half jaar Ambtelijk Overleg Toerisme AM, waardoor beleidsmedewerkers elkaar, elkaars beleid en projecten kennen.

Organisatie

Deelregionale coördinator toerisme (Haarlemmermeer) nodigt uit en stelt in overleg met de andere gemeenten de agenda op.

Middelen

Vraagt een beperkte inzet van capaciteit en middelen, die binnen de bestaande organisaties begrotingen kan worden gevonden.

Planning

Eerste bijeenkomst 2016, daarna jaarlijks in het voor- en najaar.

TR-2 Quick scan positionering en versterking toeristisch aanbod

Doelstelling

Verkennd onderzoek naar positionering van het toeristisch aanbod zo dat voorzieningen elkaar versterken en een bijdrage wordt geleverd aan spreiding van toerisme binnen de MRA. Eerst inventariseren we het huidige aanbod, waarvoor we samenwerking zoeken met Inholland (Hoger Toeristisch en Recreatief Onderwijs). Vervolgens voeren we een analyse uit naar waar de beste kansen liggen voor versterking van het aanbod. Dat laten we doen door een extern bureau dat ook het recent uitgevoerde MRA-bezoekersonderzoek mee neemt. We verkennen o.a. de kansen voor betere profilering van AM als regio voor watertoerisme.

Trekker

Haarlemmermeer heeft al contacten met Inholland en is bereid om samen met een nader te bepalen andere gemeenten als trekker op te treden.

Resultaat

Quick scan positionering toeristisch aanbod AM en aanbevelingen voor versterking van het aanbod.

Organisatie

Het deelregionaal overleg toerisme stelt een begeleidingscommissie samen die de uitvragen aan Inholland en vervolgens het externe bureau formuleert.

Middelen

€ 15.000 voor analyse door extern bureau, capaciteit voor begeleiding wordt binnen bestaande organisaties gevonden.

Planning

Nader te bepalen.

TR-3 Versterking routestructuren

Doelstelling

Toeristische routes voor water-, fiets- en wandelverkeer realiseren en aantrekkelijker maken door ze beter op elkaar te laten aansluiten. Zo willen we het potentieel voor waterrecreatie op en langs de Amstel, Westeinderplassen en Ringvaart maximaal benutten. Ook minder bekende kwaliteiten zoals de Stelling van Amsterdam en de polders, willen we beter ontsluiten. We werken verder samen aan de realisatie van het sloepen- en wandelnetwerk en de Toeristische Overstappunten. Daarnaast zetten we ons in voor de ontwikkeling van één aantrekkelijk MRA- fietsnetwerk en stemmen dit onderling af. We beginnen met het inventariseren van waar routestructuren versterkt kunnen worden, als onderdeel van de quick scan (TR-2).

Trekker

Meeste initiatieven worden getrokken door Recreatie Noord-Holland, met als aanspreekpunt voor afstemming gemeentes Haarlemmermeer en Uithoorn (vanuit routestructuren vallen Amstelland en Meerlanden vaak in twee verschillende regio's).

Resultaat

Inzicht in kansrijke versterking van routestructuren (o.b.v. quick scan) en uiteindelijk versterking van de toeristische routestructuren zelf.

Organisatie

Binnen de quick scan (TR-2) brengen we in beeld waar versterking mogelijk is, waarna realisatiemogelijkheden onderzocht kunnen worden.

Middelen

Fysieke realisatie van ontbrekende schakels vergt grote inzet van middelen en capaciteit, de omvang daarvan kan nog niet worden bepaald.

Planning Nader te bepalen.

TR-4 Workshops arrangementen ondernemers

Doelstelling

Meer toeristen aantrekken en langer laten verblijven door ondernemers te stimuleren samen aantrekkelijke arrangementen aan te bieden. Voor aantrekkelijke arrangementen is samenwerking tussen ondernemers nodig. We geven een impuls aan die samenwerking door 3 workshops die erop gericht zijn ondernemers door samenwerking zelf tot aantrekkelijke en werkbare arrangementen te laten komen. In elk van de workshops staat een specifiek thema centraal: 1) De Amstel, 2) De Westeinderplassen en 3) Promotie AM.

Trekker

Workshop 1 (Amstel): Uithoorn, Ouder-Amstel en Amstelveen.
Workshop 2 (Westeinderplassen): Aalsmeer en Haarlemmermeer.
Workshop 3 (Promotie): nader te bepalen i.o. met MRA-partners.

Resultaat

3 Workshops toeristische arrangementen Amstelland-Meerlanden, resulterend in 4 aantrekkelijke AM-arrangementen.

Organisatie

Gemeenten die het meest betrokken zijn bij het betreffende onderwerp nemen het voortouw i.o. met de kwartiermaker die de zorgt voor de dwarsverbanden binnen AM. Precieze insteek en organisatie wordt bepaald i.o.m. lokale promotie stichtingen en ondernemers, mogelijk Amsterdam Marketing.

Middelen

€ 5.000 voor organisatie van 3 workshops
€ 10.000 voor realisatie en promotie arrangementen (website etc.)

Planning Nader te bepalen.

TR-5 Fundament accommodatiestrategie

Doelstelling

Aantal overnachtingen laten toenemen door vergroting van het aantal accommodaties en verbetering van de kwaliteit. Dat doen we door binnen AM alvast het fundament te leggen waarop we voortbouwen bij de MRA-accommodatiestrategie (die zal worden ontwikkeld n.a.v. verbreding van de MRA-hotel-, naar MRA-accommodatiestrategie). Dit sluit ook aan op het beleid van de provincie Noord-Holland dat er een (deel) regionale visie op verblijfsrecreatie wordt gevraagd als onderbouwing voor de uitbreiding of wijziging van campings en bungalowparken.

Resultaat

Duidelijk beeld van het aanbod van accommodaties in AM, actuele plannen en strategieën om het aantal overnachtingen te laten toenemen.

Organisatie

Naar verwachting wordt al op korte termijn een begin gemaakt met de ontwikkeling van de MRA-accommodatiestrategie. Afhankelijk van de nog te bepalen inrichting van dat proces, kan binnen AM besloten worden of het zinvol is daar op voortuit te lopen, of juist af te wachten.

Middelen

Nader te bepalen op het moment dat de aanpak van de MRA-accommodatiestrategie duidelijk is.

Planning

Nader te bepalen.

TR-6 Samenwerking realisatie Drechtdoorsteek

Doelstelling

Samenwerken om de realisatie van de Drechtdoorsteek mogelijk te maken. Het creëren van een nieuwe vaarverbinding tussen de rivier de Drecht en Westeinderplassen is wenselijk om het Hollands Plassengebied beter te ontsluiten. De Drechtdoorsteek draagt bij aan een betere vaarverbinding tussen het Hollands Plassengebied en de Metropoolgebieden Amsterdam en Rotterdam. De mogelijkheden voor het realiseren van de Drechtdoorsteek worden bekeken vanuit bredere gebiedsontwikkelingsperspectief waarbij het doel is te komen tot een integrale (recreatieve) gebiedsontwikkeling waar de thema's water, landschap, natuur, recreatie, Leisure en cultuur centraal staan. Kortom een aantrekkelijker gebied om te varen en te recreëren, op een steenworp afstand van Amsterdam.

Het trekkerschap ligt bij de gemeenten Aalsmeer en Uithoorn met Nieuwkoop en Kaag en Braassem. De andere AM gemeenten worden als belangrijke stakeholders nauw bij het project betrokken, en worden ook om commitment gevraagd voor het project.

Trekker

Projectgroep Drechtdoorsteek.

Resultaat

Realisatie van een integrale gebiedsontwikkeling, waaronder de realisatie van de Drechtdoorsteek, in het gebied in en rondom de Vriezekooppolder en de Westeinderplassen.

Organisatie

Organisatie door Projectgroep Drechtdoorsteek.

Middelen

Volgt in de basis een eigen projectfinanciering buiten de Economische Agenda AM om met in aanvulling daarop mogelijk een beroep op financiering van het kansenonderzoek vanuit resterende SRA middelen.

Planning

Oktober a.s. wordt gestart met een kansenonderzoek, waarbij een aantal mogelijke scenario's in beeld worden gebracht die vervolgens nader worden onderzocht.

Thema 3 Greenport (GP)

Huidige situatie

Greenport Aalsmeer is het grootste wereldhandels- en kenniscentrum voor de sierteeltsector met in het hart bloemenveiling FloraHolland. Binnen de Greenport werken 50.000 mensen (ft) bij teeltbedrijven, veiling, handelsbedrijven, exporteurs, tuinbouwleveranciers en veredelaars. De jaarlijkse omzet is 3 miljard euro. Greenport Aalsmeer werkt aan versterking van de concurrentiepositie van de sierteeltsector in de 6 Greenport-gemeenten: Aalsmeer, Amstelveen, Haarlemmermeer, Kaag en Braassem, Nieuwkoop en Uithoorn, door een groot aantal onderling samenhangende activiteiten op het gebied van kennis & innovatie, ruimte & bereikbaarheid, duurzaamheid, arbeidsmarkt & onderwijs en positionering & imago.

Ruimtelijke Visie Greenport Aalsmeer biedt perspectieven voor ontwikkeling naar een modern en duurzaam tuinbouwcluster. Het overschot aan (verouderd) teeltareaal en transformatie van gebieden is een opgave. De uit de visie voortkomende Uitvoeringsagenda bevat acties

van de Greenport en haar partners om dynamiek in de herstructurering en modernisering te genereren. Daarnaast maakt Royal FloraHolland zich als hard om in 2017/2018 Floriworld te openen, het centrum waar sierteeltsector, kennisontwikkeling en beleving gecombineerd worden. De Greenport is ook bezig met een duurzaamheidsagenda waarin de gemeenten een faciliterende rol spelen. Dit is voorwaardelijk voor de tuinbouwconomie van de regio. Ook het gebied van arbeidsmarkt wordt samengewerkt met de gemeenten.

Onze ambitie

Versterking van de (inter)nationale concurrentiepositie van het gehele sierteeltcomplex. We willen de Greenport vitaal en concurrerend houden door vergroting van de toegevoegde waarde en hogere marges te realiseren. We willen dat de basisvoorwaarden voor het bedrijfsleven op orde zijn: ruimte om te groeien, goede bereikbaarheid, voldoende personeel en maatschappelijk draagvlak. Kennisontwikkeling, kennisoverdracht en het vermarkten van kennis zijn daarbij essentieel. We willen de transitie naar een duurzamere productie versnellen. We willen onze samenwerking binnen AM benutten om de Greenport nog beter te verbinden met de MRA.

GP-1 Realisatie Uitvoeringsagenda en andere Greenportacties

Doelstelling

Realisatie van de Uitvoeringsagenda en andere Greenportacties. De toekomst van de sector en het regionale belang ligt in het faciliteren van hele keten. Dat vraagt voldoende modern teeltareaal voor de primaire productie. Vanuit die visie bevat de Uitvoeringsagenda Greenportbrede acties zoals verduurzaming (CO2- en Warmtenet), ondernemersverkenningen, een vernieuwingsbank, onderzoek naar

experimenteerzones en handhaving en zetten de gemeenten zich in voor de uitvoering van de gebiedsgerichte projecten (lokale herstructureringsprojecten) van de vier Greenport gemeenten in AM, Uithoorn, Aalsmeer en Amstelveen ook Haarlemmermeer.

Trekker

De Uitvoeringsagenda en andere Greenportacties worden uitgevoerd door ondernemers samen met de gemeenten.

Resultaat

Realisatie van de Uitvoeringsagenda en andere Greenportacties.

Organisatie

Realisatie vraagt intensieve samenwerking tussen alle regionale partijen en ondernemers. De Uitvoeringsagenda geeft een overzicht van de acties en een aanzet van wie verantwoordelijk is voor welke actie. De uitvoering wordt gemonitord binnen het Bestuur, de Stuurgroep en het Programmabureau Greenport. De Programmanager Greenport houdt contact met de kwartiermaker. Het PHO EZ AM zal 2 keer per jaar terugkoppeling krijgen vanuit de Greenport (o.a. over de voortgang van de Uitvoeringsagenda en andere Greenportacties en de kansen om samen binnen de MRA nog meer te bereiken).

Middelen

Financiële ruimte dient gevonden te worden bij en met de regionale partners, Rijk en Europa. Hierover wordt besloten binnen de Stuurgroep Greenport.

Planning

De Uitvoeringsagenda richt zich op de periode 2015-2025.

Thema 4 Schiphol (SH)

Huidige situatie

De aanwezigheid van een luchthaven dwingt tot grote publieke investeringen in bereikbaarheid en kent tegelijkertijd ook aanzienlijke reserveringen in ruimte waar niet gebouwd mag worden.

Onze ambitie

Er is een urgentie om een brug te slaan tussen de economische betekenis van de luchthaven, het innovatieklimaat, de leefbaarheidsopgaven en de discussie rondom hinder en geluid in de regio. De focus vanuit EZ is daarbij gericht op de economische betekenis van de luchthaven.

Doelstelling

Economische betekenis van de luchthaven, innovatieklimaat, leefbaarheidsopgaven en de discussie rondom hinder en geluid duurzaam met elkaar verbinden t.b.v. een toekomstbestendige balans. Daartoe nemen de MRA-partners met de sector het initiatief om voor wonen, werklocaties en vliegen met een voorstel te komen richting Rijk. Mogelijkheden voor transformatie (naar wonen) binnen 20 Ke/ LIB contouren zijn daarbij van groot belang voor AM. Naast afspraken tussen het Rijk, de luchtvaartsector en de (deel)regio over de ruimtelijke ontwikkeling, is de balans tussen leefbaarheid en luchtzijdige bereikbaarheid van Schiphol van groot belang. We willen binnen AM daarom verkennen hoe we innovatieve oplossingen voor een toekomstbestendige balans kunnen vinden binnen onze eigen gemeentelijke ambities en bevoegdheden, wat we daar zelf aan kunnen doen en wat we daarvoor van anderen nodig hebben.

Uitwerking

De aspecten Trekker, Resultaat, Organisatie, Middelen en Planning van deze actie dienen de komende tijd nog nader te worden ingevuld, in overleg met de betrokkenen bij het Schiphol-dossier.

Thema 5 Plabeka (PB)

Huidige situatie

Voor de kwaliteit van het internationale vestigingsklimaat en de regionale economie is het belangrijk om bedrijven de juiste, gedifferentieerde kwaliteit aan vestigingslocaties te bieden. Het MRA Platform Bedrijventerreinen en Kantoren (Plabeka) heeft geconstateerd dat er nog geen evenwicht is op de kantoren- en bedrijventerreinenmarkten. In 2016 is daarom een nieuwe vraagraming opgesteld die deelregionale verschillen tussen vestigingsmilieus en lange termijnverwachtingen laat zien.

De deelregio's Amsterdam en AM trekken als sterke magneten economische activiteiten aan en kennen een positieve groeiverwachting. Dat is ook nodig want binnen AM is nog aanbod beschikbaar en zijn er nog plannen voor nieuwe locaties. Op het gebied van detailhandel is er Stadsregiobeleid dat waarschijnlijk een vervolg krijgt binnen de MRA. De deelregio is vertegenwoordigd in de Adviescommissie Detailhandel Noord Holland Zuid, waarbinnen grootschalige detailhandelsontwikkelingen op elkaar worden afgestemd.

Onze ambitie

De nieuwe vraagraming verwacht voor AM op lange termijn een tekort aan bedrijventerreinen. De deelregio moet rekening houden met vestigers uit het buitenland die in één keer grote volumes afnemen. Een zekere mate van overaanbod of het snel tot ontwikkeling kunnen brengen van

aanbod is daarom gewenst. Voor de kantoren is het beeld anders. Op lange termijn is bij het volledig tot ontwikkeling brengen van de plancapaciteit sprake van overaanbod. Binnen AM willen we komen tot afspraken om vraag en aanbod van werklocaties zo goed mogelijk in evenwicht te brengen.

PB-1 Plabeka

Doelstelling

Als deelregio onze bijdrage leveren aan het opstellen van een geactualiseerde Uitvoeringsstrategie Plabeka 3.0. De strategie zal gelden voor de komende 5 jaar, duidelijkheid bieden voor marktpartijen, voldoende flexibel en wendbaar zijn en aansluiten bij bredere doelen van de MRA agenda. De uitvoeringsstrategie wordt gebaseerd op afspraken per deelregio, waarin de samenhang met de MRA-schaal nadrukkelijk wordt meegenomen.

Trekker

Programmateam Plabeka trekt het opstellen van de nieuwe Uitvoeringsstrategie, waarin de deelregio's input leveren aan hun eigen deelregionale strategieën.

Resultaat

Uitvoeringsstrategie Plabeka 3.0 voor AM binnen het geheel van de MRA.

Organisatie

Bureau BUITEN heeft opdracht gekregen Plabeka te ondersteunen bij het opstellen van de nieuwe Uitvoeringsstrategie. In AM worden hiervoor dit najaar twee ambtelijke en een bestuurlijke bijeenkomst gehouden.

Middelen

De financiering van het opstellen van de nieuwe Uitvoeringsstrategie gaat buiten de Economische Agenda AM om.

Planning

De definitieve versie van de Uitvoeringsstrategie komt aan bod in de eerste PT-DO-BO-cyclus van 2017. De uitvoeringsstrategie Plabeka 3.0 wordt dan gepresenteerd in het BO van 24 maart 2017.

Thema 6 Starters en arbeidsmarkt (S/A)

Huidige situatie

Binnen AM hebben zowel Amstelveen als Haarlemmermeer, en recent ook Aalsmeer ZAAI-projecten opgezet gericht op starters en succesvolle doorontwikkeling van bedrijven. ZAAI heeft als doel startende ondernemers te helpen succesvol te ondernemen door coaching en masterclasses aan te bieden en door starters te verbinden met elkaar en met het bestaande lokale MKB. Door nu in startende ondernemers te investeren (te zaaïen), kunnen ondernemers succesvol groeien. Dit versterkt de lokale en regionale economische structuur, zodat de hele gemeenschap kan oogsten.

Beleid op het gebied van arbeidsmarkt, en in relatie daarmee ook onderwijs speelt zich met name af op MRA-niveau. Het MRA Regioplan 'Werk maken van talent' is erop gericht om tekorten op de arbeidsmarkt te slechten, en biedt diverse kansen voor Amstelland-Meerlanden om gezamenlijk op in te spelen. Het 'Actieplan Leven Lang Leren' is een coproductie van onderwijs, bedrijfsleven en overheden. Het Actieplan bevat gerichte maatregelen en kosteneffectieve vormen van training en scholing en is gebaseerd op Werk Maken van Talent.

Onze ambitie

Onze ambitie is om ons in te zetten voor een slimme en innovatieve deelregio AM waarin ondernemerschap, innovatie en kennis centraal staan. We willen de ruimte bieden aan inwoners om hun eigen bedrijf te starten en ondernemers hier hun bedrijf succesvol te laten doorontwikkelen. We willen de mogelijkheden die o.a. het MRA Regioplan en het Actieplan Leven Lang Leren bieden, met maatregelen die er op gericht zijn economie, arbeidsmarkt en scholing goed op elkaar af te stemmen, optimaal benutten.

S/A-1 Verbreding ZAAI Amstelland-Meerlanden

Doelstelling

Verbreding van de succesvolle ZAAI projecten van Amstelveen, Haarlemmermeer en Aalsmeer naar andere AM-gemeenten.

We verkennen per gemeente de behoefte en gaan na tegen welke kosten een bepaald aanbod kan worden gerealiseerd. Verbreding op basis van samenwerking tussen gemeenten, bv. in het kader van DUO+ behoort tot de mogelijkheden. Lokale binding is iets om rekening mee te houden. Per gemeente kan gedifferentieerd worden naar exacte doelgroepen. Te denken valt aan bepaalde sectoren of ook bedrijven die worden gestart vanuit een uitkeringssituatie.

Trekker

De verkenning zal worden gedaan door Werkgroep EZ AM en de kwartiermaker. Afzonderlijke projecten worden getrokken door de ZAAI-projectorganisaties zelf.

Resultaat

Succesvolle groei van startende ondernemers door ZAAI-projecten in AM in alle gemeenten die hieraan mee willen doen.

Organisatie

Wordt vormgegeven binnen de afzonderlijke ZAAI-projectorganisaties.

Middelen

Uit de verkenning zal naar voren komen wat de kosten zijn, ook afhankelijk van wijze van uitvoering, en hoeveel gemeentelijke capaciteit de begeleiding vraagt.

Planning

Nader te bepalen.

S/A-2 Gezamenlijke benutting Slimmer & Innovatiever werken

Doelstelling

Gezamenlijke benutting van MRA-initiatieven die zich richten op slimmer en innovatiever werken in een economie waar kennis centraal staat.

Tal van initiatieven en projecten binnen de ontwikkelrichting Slimmer & Innovatiever van de MRA-Agenda, bieden kansen voor AM-gemeenten om de economie te versterken door de ontwikkeling van een adaptieve arbeidsmarkt waarin kennis centraal staat. Voorbeelden hiervan zijn het MRA Regioplan Werk maken van talent en het Actieplan Leven Lang Leren, gericht op het optimaal benutten van talent op de arbeidsmarkt o.a. vanuit de recente ontwikkeling van het House of Skills.

Trekker

Nader te bepalen, afhankelijk het betreffende initiatief of project.

Resultaat

Door samenwerken meer bereiken bij benutting van MRA-initiatieven.

Organisatie

Bij MRA-initiatieven met betrokkenheid vanuit EZ, gaan we na of er mogelijkheden liggen om door samenwerking binnen AM meer te

bereiken. Of die mogelijkheden er zijn, en hoe de samenwerking dan het best kan worden georganiseerd, zal per geval verschillen.

Middelen

Nader te bepalen, afhankelijk het betreffende initiatief of project.

Planning

Nader te bepalen.

5 Organisatie, prioritering en kosten

5.1 Organisatie van de samenwerking

Huidige situatie

De deelregionale samenwerking op het gebied van economische zaken, binnen Amstelland-Meerlanden en in relatie tot de MRA is nu als volgt georganiseerd:

Portefeuillehoudersoverleg EZ AM

In het deelregionaal portefeuillehoudersoverleg (PHO EZ AM) bespreken de wethouders economische zaken periodiek deelregionale zaken met elkaar. Het PHO EZ AM wordt daags voor het MRA-overleg van het Bestuurlijk Platform Economie (voorheen BO PRES) gehouden, zodat de agenda daarvan kan worden voorgesproken en standpunten kunnen worden uitgewisseld. Er wordt een gezamenlijk standpunt bepaald, of meerdere standpunten in beeld gebracht als het eerste niet lukt. Andersom, dat de deelregio zelf een punt op de agenda van het Platform Economie plaatst, gebeurt nog weinig. Voordat de kwartiermaker het secretariaat verzorgde, werd dit door de beleidsmedewerker EZ gedaan van de betreffende gemeente die het jaarlijks roulerende voorzitterschap op zich nam. Dit bleek echter te veel capaciteit te vragen, om een goede invulling mogelijk te maken.

Ambtelijk Overleg EZ AM

Het PHO EZ AM wordt voorgesproken in het ambtelijk overleg economische zaken van Amstelland-Meerlanden (AO EZ AM). In dit overleg komen de beleidsmedewerkers economische zaken van de zes gemeenten periodiek bij elkaar om deelregionale zaken met elkaar bespreken. Het overleg gaat met name over MRA-beleidsvorming. Dat is

meestal economisch beleid, maar het overleg wordt ook regelmatig gevraagd om een rol te spelen bij deelregionale afstemming op andere (MRA) onderwerpen. Het overleg heeft ook toegevoegde waarde wat betreft kennisuitwisseling en leren van best practices in andere gemeenten. Economie is het enige beleidsveld in Amstelland-Meerlanden waar collega-beleidsmedewerkers periodiek afstemmen. De dynamiek van het werk in de eigen gemeente, is vaak de reden dat het niet altijd lukt om in volledige bezetting bij elkaar te komen.

BO en DO Platform Economie

Binnen de MRA vertegenwoordigen de portefeuillehouders van Haarlemmermeer en Amstelveen de deelregio in BO Platform Economie, en brengen daar namens Amstelland-Meerlanden de uitkomst van de voorbespreking in het PHO EZ AM in. De agenda van het BO PLATFORM ECONOMIE wordt binnen de MRA voorbereid in het directeurenoverleg van (DO Platform Economie). Ook hierin vertegenwoordigen Haarlemmermeer en Amstelveen hun deelregio. Tot voor kort was iedereen in de deelregio in de veronderstelling dat zij hierin alleen hun eigen gemeente vertegenwoordigden. Het DO Platform Economie werd tot dusver daarom niet deelregionaal voorbesproken. Onder 'hoe gaan we het organiseren' wordt aangegeven hoe dit inmiddels wel wordt gedaan.

Platform Economie Board Team

De agenda van het DO Platform Economie wordt binnen de MRA voorbereid in een vergadering van het Board Team van het Platform Economie. EZ-beleidsmedewerkers van Haarlemmermeer en Amstelveen maken deel van het Board Team Platform Economie, dat een betrekkelijk informeel karakter heeft en niet deelregionaal wordt voorbereid.

MRA Werkgroepen

Binnen de MRA bestaan verder diverse Werkgroepen, o.a. die van Toerisme, van Duurzaamheid en de Werkgroep Europa, waarin MRA-

beleid wordt ontwikkeld en uitgewerkt. Elke gemeente kan daaraan deelnemen, veel gemeenten binnen AM doen dat ook en iedereen is daarin alleen deelnemer namens de eigen gemeente. Er bestaat binnen de deelregio geen overzicht wie in welke werkgroep actief is, en wat er in welke werkgroep precies speelt. Deelname aan de werkgroepen is ook relatief vrijblijvend.

Platform Economie Secretariaatsoverleg

Op MRA-niveau bestaat verder het wekelijkse, informele secretariaatsoverleg van het Platform Economie. Hierin worden actuele, voor het Platform Economie relevante zaken besproken en bijvoorbeeld ook het Board Team voorbereid. De deelregio was hier tot dusver niet bij aanwezig, maar heeft mede in het kader van het kwartiermakerschap gevraagd hierbij aan te mogen schuiven. Sindsdien maakt Amstelland-Meerlanden deel uit van dit overleg, in de persoon van de tijdelijke kwartiermaker, op te volgen door een permanente (deel)regiosecretaris EZ AM.

Amsterdam Economic Board

Amstelland-Meerlanden is aangesloten bij de Amsterdam Economic Board. De Board heeft als missie de welvaart en het welzijn in de MRA duurzaam te versterken. De Board doet dit door zich samen met bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen in te zetten op samenwerking, innovatie en economische groei. De ambitie van de Board is dat de MRA in 2025 tot de top-3 van Europese innovatieve regio's behoort. De Board richt zich op vijf, onderling samenhangende, grootstedelijke uitdagingen gericht op: circulaire economie, digitale connectiviteit, gezondheid, mobiliteit en talent voor de toekomst. Bij de uitvoering van de acties van de Economische Agenda Amstelland-Meerlanden zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van de kennis en de contacten van de Board.

Andere AM-overlegstructuren

Naast het PHO EZ/AM bestaan er binnen de deelregio meer (bestuurlijke) overlegstructuren. Er is het Plenair AM-overleg als tweejaarlijkse bijeenkomst van de colleges, een Regiegroep van burgemeesters als dagelijks bestuur en daarnaast 4 Domeinoverleggen: Sociaal, Verkeer en Vervoer, Toezicht & Handhaving en Ruimte & Economie. Er is het secretarissenoverleg als aanjager van de uitvoering van de samenwerking. De vergaderfrequenties verschillen per overleg; het Domeinoverleg Ruimte & Economie is anderhalf jaar geleden voor het laatst bij elkaar geweest, en er zijn nog geen nieuwe overlegmoment gepland. Ook het ambtelijk overleg Ruimte & Economie, ter ondersteuning van het Domeinoverleg, blijkt lang niet meer bij elkaar te zijn geweest.

Europa

Europa biedt kansen bij het realiseren van acties uit de Economische Agenda. Bij de uitvoering van de agenda kan per actie of per thema in overleg met de Board worden nagegaan of er mogelijkheden zijn. De MRA-bestuurdersreis naar Brussel (2014), waaraan ook bestuurders uit AM deelnamen, heeft een nieuwe impuls gegeven aan de regionale Europese aanpak. Deze is uitgewerkt in het programma 'Intensivering Europese samenwerking in de MRA', in 2015 vastgesteld in het Platform Economie. De MRA- gemeenten hebben daarin afgesproken de samenwerking met elkaar en met de Board op het Europese vlak te versterken, om hiermee de kans op Europese financiering en het vinden van kennisnetwerken en partners te vergroten. De uitvoering van het programma ligt bij de Board, met ondersteuning van de MRA Europawerkgroep, waaraan ook Uithoorn en Haarlemmermeer deelnemen. Het doel van het programma is de samenwerking te intensiveren op de onderwerpen: gebouwde omgeving, duurzame energie, circular/biobased Economy, smart mobility, open/big data en e-health. Intensivering van de samenwerking kan vorm krijgen via gezamenlijke projecten, al dan niet met Europese subsidie,

kennisuitwisseling, deelname aan kennisnetwerken en gezamenlijke profilering. Dit draagt bij aan de internationale concurrentiepositie van de MRA en Amstelland-Meerlanden, en aan de ambities van de MRA-Agenda als de Economische Agenda Amstelland-Meerlanden.

Conclusie

Amstelland-Meerlanden beschikt met het PHO EZ AM, met ondersteuning van het AO EZ AM, over een degelijke overlegstructuur een goede verbinding tussen het gemeentelijke en het MRA-niveau waarborgt. Door de veranderingen in de samenwerking op het niveau van de Stadsregio, en daarmee bijvoorbeeld ook de verschuiving van detailhandel naar Platform Economie, wordt het PHO EZ AM nog belangrijker. Te meer als de deelregio op basis van de Economische Agenda ook een meer proactieve rol binnen de MRA wil spelen.

De overlegstructuur om daarvoor ambtelijk een goede voorbereiding te doen is er, maar de capaciteit bij de leden van het AO EZ AM is echter te klein om echt werk te maken van deelregionale samenwerking. Constateerend dat het bestuurlijke overleg PHO EZ AM juist belangrijker gaat worden vormt dat een risico, dat beperkt kan worden door samen extra capaciteit beschikbaar te stellen. Die inzet is nodig voor een goede en tijdige voorbereiding van BO Platform Economie en ook om als deelregio structureel deel uit te gaan maken van het wekelijkse Platform Economie -secretariaatsoverleg, en op andere (informele) momenten de belangen van de deelregio te dienen.

Onze ambitie

De ambitie van de organisatie van onze samenwerking is een goede vertegenwoordiging van alle AM-gemeenten op MRA-niveau: de vertegenwoordigers van de gemeenten Amstelveen en Haarlemmermeer nemen vanuit de AM-gemeenten deel in het Platform Economie. Het is

van belang om de samenwerking tussen de AM-gemeenten zo vorm te geven, dat de inbreng en stem van alle deelnemende gemeenten goed tot zijn recht komt op MRA-niveau.

Voor een succesvolle samenwerking binnen Amstelland-Meerlanden is het essentieel dat alle partijen goed zijn aangehaakt en zich daadwerkelijk betrokken voelen. Het belang hiervan wordt des te groter nu de financiering van het Platform Economie in de toekomst wordt gebaseerd op een bijdrage van alle gemeenten. Door een goede organisatie willen we de gemeenschappelijke belangen van de zes AM-gemeenten zo goed mogelijk dienen door een actieve rol binnen de MRA te spelen.

Hoe we het gaan organiseren

a. (Deel)Regiosecretaris EZ Amstelland-Meerlanden

We maken capaciteit vrij om het werk van de kwartiermaker voort te zetten. Deze persoon krijgt de rol van een deelregiosecretaris economische zaken, die zowel de organisatorische als de inhoudelijke EZ-samenwerking voor rekening neemt. Hij of zij zorgt voor betrokkenheid in alle AM-gemeenten, en betreft daarvoor actief de betreffende ambtenaren en bestuurders bij de samenwerking. Dat vraagt om een open houding en regelmatig overleg met alle betrokkenen, zowel één-op-één als op deelregionaal niveau. De secretaris moet zich opstellen als 'ontzorgger' van en voor alle AM-gemeenten. Hij of zij sluit aan bij het wekelijkse secretariaatsoverleg van het Platform Economie, het Board Team, verzorgt de planning en het voorzitterschap van het AO EZ AM, dat minimaal een keer per maand wordt gehouden. Het overleg zal soms in Amsterdam plaatsvinden, wanneer de secretaris van het Platform Economie gevraagd wordt ook aan te schuiven.

b. Goede voorbereiding BO en DO Platform Economie

We zorgen voor een goede voorbereiding van BO en DO Platform Economie. De deelregio-secretaris EZ stuurt betreffende stukken uiterlijk binnen 2 dagen na ontvangst door naar de betreffende leden/agenda-leden. Zowel DO als BO Platform Economie worden voorbesproken in een AO EZ AM. Daarna informeert iedere EZ-beleidsmedewerker zijn of haar portefeuillehouder. De agenda voor DO Platform Economie wordt ter informatie aan de leden van het AO EZ AM gestuurd, waarop de beleidsmedewerkers EZ per omgaande aangeven wat zij namens hun gemeente aan de DO-leden van Haarlemmermeer en Amstelveen mee willen geven.

c. Verbreding samenwerking aanpalende beleidsvelden

In elk van de bijeenkomsten is uitgesproken dat het goed zou zijn elkaar vaker in deze samenstelling te spreken. Dit kan door de beleidsmedewerkers toerisme, duurzaamheid, arbeidsmarkt etc. onderling zelf worden georganiseerd. Het AO EZ AM is het juiste overleg om mee af stemmen. Daarmee verbreden we onze samenwerking en kunnen we ons gezamenlijke belang binnen de MRA beter dienen.

d. Elkaar informeren en samen oplossingen zoeken

Door vaststelling van een inhoudelijke samenwerkingsagenda, spreken we ook intentie uit elkaar waar nodig te informeren over economische zaken voor zover ze geen deel uit maken van de agenda. Dat er in onvoorzienbare afzonderlijke situaties, buiten deze agenda om, sprake kan zijn van tegenstrijdige lokale belangen is een feit. Het gaat er dan om elkaar te informeren, elkaars belangen te onderkennen en na te gaan of er niet toch een variant mogelijk is die voor alle partijen een goede oplossing biedt.

5.2 Prioritering van de acties

Een uitgangspunt van de economische agenda is deze uitvoeringsgericht moet zijn met een haalbaar ambitieniveau. Liever kiezen voor een beperkt aantal samenwerkingsacties die breed worden gedragen en daadkrachtig uitgevoerd, dan veel zonder dat er één echt goed van de grond komt. Dat betekent dat binnen het totaal van acties een prioritering moet worden aangebracht, om de acties te selecteren die als eerste worden uitgevoerd.

Voor de prioritering van acties is het relevant dat de 16 acties binnen de 6 thema's niet allemaal van hetzelfde 'type' zijn. De acties verschillen in het 1) schaalniveau waarop (m.n.) het initiatief genomen moet worden en 2) de aard van de inzet die van de samenwerking binnen AM wordt gevraagd. Beide worden toegelicht:

Ad1 Verschil in schaalniveau

Alle acties vragen een bepaald initiatief van de samenwerking binnen AM. In het schaalniveau waarop het leidende initiatief genomen moet worden is er echter wel verschil tussen:

1. Acties waarvoor het initiatief op het schaalniveau van de **MRA** moet worden genomen, eventueel door een partij uit AM zelf en altijd met een bepaalde bijdrage van AM;
2. Acties waarvoor het initiatief binnen en door **AM** zelf moet worden genomen, overigens altijd wel door zoveel mogelijk de relatie te leggen MRA-ontwikkelingen en beleid (en provinciaal, landelijk en EU-beleid).

Bij de uitvoering van acties uit de eerste categorie kan AM in bepaalde mate aanhaken op initiatieven die elders binnen de MRA worden

ontplooid. Ook dat vergt overigens inzet van AM om deze MRA-acties ook tot succes voor AM te laten leiden. Veel van deze acties zijn al opgestart.

Voor acties uit de tweede categorie ligt dat anders. Hiervoor zal per definitie door AM zelf initiatief genomen moeten om ze van de grond te laten komen. Vaak is er een MRA-beleidskader waar de acties binnen vallen. In figuur 5 is dit accentverschil per actie weergegeven. Binnen alle 6 thema's zijn er acties die initiatief binnen de MRA vragen en acties die initiatief binnen AM vragen. Bij het thema duurzame en circulaire economie is de MRA met name het schaalniveau waarbinnen initiatief genomen wordt, bij de meeste acties binnen de thema's toerisme en Plabeka is het juist AM waarbinnen initiatief genomen moet worden.

Het voordeel van maximaal inzetten op aansluiten bij MRA-initiatieven, kan zijn dat AM er niet alleen voor staat en er meer slagkracht kan zijn om tot substantiële resultaten te komen. Het voordeel van acties waarvoor het initiatief binnen AM genomen moet worden, kan zijn dat makkelijker gestuurd kan worden op heel concrete resultaten voor AM op korte termijn. Beide type acties vragen capaciteit van AM. Ook goed aanhaken bij acties die elders in de MRA genomen worden, vraagt immers inzet van AM, bijvoorbeeld om resultaten door te vertalen van MRA naar AM-schaalniveau. Bovendien moet AM goed georganiseerd zijn om dan ook echt als deelregio te opereren en proces en inhoud lokaal terug te koppelen.

Op basis van de ambitie van de agenda ligt het voor de hand dat in de prioritering van acties wordt ingezet op beide typen acties, waarbij vooral het schaalniveau van de inhoudelijke problematiek bepalend is of wordt aangesloten op MRA-initiatieven of een AM-initiatief wordt genomen.

Figuur 5 Schaalniveau waarop per actie m.n. het initiatief genomen moet worden

Actie Economische Agenda	Initiatief binnen MRA	Initiatief binnen AM
Duurzame en circulaire economie		
Westas pilotgebied circulaire economie	•	
Koppeling warmtenet Metropoolregio	•	
Verkenning duurzame stadsdistributie	•	
Lokale duurzaamheidsnetwerken verbinden		•
Verkenning fonds duurzame/circulaire economie		•
Toerisme		
Versterking deelregionale routestructuren	•	
Deelregionaal overleg toerisme		•
Quick scan positionering/versterking toeristisch aanbod		•
Workshops arrangementen ondernemers		•
Fundament accommodatiestrategie		•
Samenwerking realisatie Drechtdoorsteek		•
Greenport		
Realisatie Uitvoeringsagenda Greenport en andere acties		•
Schiphol		
Initiatief MRA-partners wonen/werken/vliegen	•	
Plabeka		
AM-bijdrage Uitvoeringsstrategie Plabeka 3.0		•
Starters en arbeidsmarkt		
Gezamenlijke benutting Slimmer en Innovatiever werken	•	
Verbreding Zaaï Amstelland-Meerlanden		•

Ad2 Verschil in aard van de inzet

Naast schaalniveau, is het bij de prioritering van acties relevant dat er per actie verschil bestaat in de **aard van de inzet** die van de EZ AM samenwerking wordt gevraagd. In figuur 6 zijn de accenten per actie weergegeven. Er zijn acties waarvoor:

1. Het accent van de EZ AM samenwerking m.n. ligt op het effectief **steunen**, faciliteren en accommoderen van acties die elders, in de MRA of AM, al worden ondernomen.
2. Het accent van de EZ AM samenwerking m.n. ligt op het nader **verkennen** van de inhoud van de onderlinge samenwerking, als eerste stap van de samenwerking bij deze acties.
3. Het accent van de EZ AM samenwerking ligt op het **uitvoeren** van acties die nu al redelijk concreet kunnen worden omschreven en waarvoor op korte termijn al resultaten te behalen zijn.

Bij de prioritering van acties zijn deze accentverschillen van de gevraagde inzet van de samenwerking relevant, omdat het per accent ook wat anders vraagt van de EZ AM samenwerking. Bij *steunen* wordt van EZ AM bijvoorbeeld een gezamenlijke lobby en eenduidige communicatie verwacht, bij *verkennen* zal het accent meer liggen op gezamenlijk onderzoek en bij *uitvoeren* wordt van EZ AM meer verwacht op het gebied van gezamenlijk organiseren.

Figuur 6 Aard van de inzet die per actie van de EZ/AM samenwerking wordt gevraagd

Actie Economische Agenda	Steunen	Verkennen	Uitvoeren
Duurzame en circulaire economie			
Westas pilotgebied circulaire economie	•	•	
Koppeling warmtenet Metropoolregio	•		
Verkenning duurzame stadsdistributie	•		
Lokale duurzaamheidsnetwerken verbinden		•	
Verkenning fonds duurzame/circulaire economie		•	
Toerisme			
Versterking deelregionale routestructuren		•	
Deelregionaal overleg toerisme			•
Quick scan positionering/versterking aanbod			•
Workshops arrangementen ondernemers			•
Fundament accommodatiestrategie		•	•
Samenwerking realisatie Drechtdoorsteek	•	•	
Greenport			
Realisatie Uitvoeringsagenda/andere acties	•	•	•
Schiphol			
Initiatief MRA-partners wonen/werken/vliegen	•	•	
Plabeka			
AM-bijdrage Uitvoeringsstrategie Plabeka 3.0			•
Starters en arbeidsmarkt			
Gezamenlijk benutten Slimmer/Innovatiever werken		•	
Verbreiding Zaaï Amstelland-Meerlanden		•	•

Bij de aard van de benodigde inzet per actie, tekenen zich een aantal verschillen per thema af. Per thema ziet het beeld er als volgt uit:

- **Duurzame en circulaire economie:** gemeente Haarlemmermeer is al relatief ver in de concretisering van dit thema en de uitvoering van een aantal projecten en dat geldt bijvoorbeeld ook dit thema binnen de Greenport, maar nog niet *overall* voor de EZ AM samenwerking binnen dit thema. De inzet van de samenwerking is er daarom op gericht de transitie naar een duurzame en circulaire economie te *steunen* en de mogelijkheden voor samenwerking te *verkennen*. Uit het bestuurlijke gesprek hierover komt o.a. naar voren dat Duurzame en circulaire economie wellicht meer als uitgangspunt voor de hele agenda gezien zou kunnen worden, dan als thema op zich.
- **Toerisme:** er is al veel MRA-beleid voor dit thema, maar doorvertaling daarvan naar concrete AM uitvoeringsprojecten gericht op verbetering van het toeristisch aanbod (door benutting van het grote potentieel) kan een impuls gebruiken door samen te werken. De inzet van de samenwerking is gericht op doelgericht *verkennen* gevolgd door samen *uitvoeren*. Bij de bestuurders is veel draagvlak om aan dit thema samen te werken.
- **Greenport:** er ligt een concrete uitvoeringsagenda en zijn andere concrete acties die (moeten) worden uitgevoerd. De inzet van de samenwerking is gericht op *steunen*, *verkennen* hoe EZ AM samenwerking nog beter kan worden ingezet om de uitvoering te faciliteren en *uitvoeren*. De inhoud en organisatie staan, maar de benutting van EU-kansen vraagt extra capaciteit.
- **Schiphol:** de afspraken die voortkomen uit het Initiatief van de MRA-partners gericht op wonen/werken/vliegen worden uitgewerkt, maar los daarvan zou binnen de EZ AM kunnen worden verkend hoe de economische betekenis van de

luchthaven nog beter meer kan worden benut, komt uit het bestuurlijke gesprek hierover naar voren.

- **Plabeka:** binnen het inmiddels lopende MRA-traject is het op de korte termijn met name aan AM zelf om *uitvoering* te geven aan het opstellen van een deelregionale strategie.
- **Starters en arbeidsmarkt:** binnen dit thema tenslotte, ligt het accent enerzijds op het *verkennen* van de mogelijkheden die de AM samenwerking biedt om goed aan te haken bij MRA-ontwikkelingen en anderzijds op *uitvoeren* (na gerichte verkenning) van verbreding van de lopende Zaai-projecten naar Zaai-projecten in de rest van de AM gemeenten.

Grondslag prioritering

De uitwerking van de visie en ambitie van de economische agenda resulteert in 16 acties die samen bijdragen aan de gezamenlijke ambitie van betere benutting van de kwaliteiten van Amstelland-Meerlanden. Stuk voor stuk acties die wenselijk en nodig zijn, maar ook allemaal acties die een actieve inzet en capaciteit van AM vragen.

Capaciteit en middelen zijn binnen de gemeenten echter beperkt. Op het niveau van AM heeft de evaluatie van de pilot kwartiermaker laten zien dat er structurele capaciteit georganiseerd dient te worden. Ook als de beoogde EZ AM Secretaris structureel geregeld is, zal er lokale inzet nodig blijven om de acties van de grond te krijgen.

Er dient daarom geprioriteerd moeten worden om in 2017 in ieder geval een aantal acties uit te kunnen voeren, als start van de realisatie van de agenda. Prioriteren is keuzes maken op basis van de juiste grondslagen. Kansrijke acties kunnen:

1. Rekenen op een groot bestuurlijk **draagvlak** binnen AM
2. **Concreet** worden omschreven en zijn gericht op uitvoering

3. Kennen veel **urgentie** om op korte termijn resultaten te boeken

Op basis van urgentie, concreetheid en draagvlak komt naar voren dat er twee thema's zijn waarop de EZ AM samenwerking zich als eerste zou moeten richten: Toerisme en Plabeka.

Dit zijn thema's waar op korte termijn een gezamenlijke inzet van AM wordt gevraagd, thema's waarvoor de benodigde acties al concreet omschreven kunnen worden en thema's waarvoor de samenwerking kan rekenen op draagvlak in de deelregio.

Kiezen voor deze thema's betekent overigens niet dat aan de overige niets gedaan wordt. De EZ AM samenwerking is daarbij echter minder leidend, en zal over het algemeen meer ondersteunend en bijdragend aan de verkenning zijn. De EZ AM samenwerking wil zich immers sterk maken om concrete kansen om de kracht van de economische motoren Greenport en Schiphol nog beter te benutten.

Hetzelfde geldt voor het thema duurzame en circulaire economie, waarvoor de mogelijkheden voor samenwerking eerst verder verkend worden, en starters en arbeidsmarkt, waarvoor verbreding van Zaai de kans biedt om ook startende ondernemers in AM optimaal te faciliteren.

5.2 Kosten

In het kader van deze agenda is een inschatting gemaakt van de kosten voor uitvoering van de acties. De kosten voor uitvoering van de acties komen neer op een bedrag van € 105.000 voor 2017 en 2018.

De portefeuillehouders EZ AM willen hiervoor de vrijval van SRA-gelden beschikbaar houden en roepen op dit vanuit de integrale AM samenwerking zo spoedig mogelijk te borgen.

De kosten voor de Secretaris EZ AM worden opgenomen in het collegevoorstel over de organisatie van de integrale samenwerking, inclusief voorgestelde dekking van de kosten, dat binnenkort volgt.

De portefeuillehouders EZ AM willen hiervoor de vrijval van SRA-gelden beschikbaar houden en roepen op dit vanuit de integrale AM samenwerking zo spoedig mogelijk te borgen.

Figuur 7 Kosten uitvoering acties Economische Agenda AM 2017/2018

Actie Economische Agenda	Kosten 2017*-2018
Duurzame en circulaire economie	
1 Westas en STP pilotgebieden circulaire economie	buiten agenda
2 Lokale duurzaamheidsnetwerken verbinden	€ 10.000
3 Koppeling warmtenet Metropoolregio	buiten agenda
4 Verkenning fonds duurzame/circulaire economie	binnen bestaande organisaties
5 Verkenning duurzame stadsdistributie	€5.000
Toerisme	
6 Deelregionaal overleg toerisme	binnen bestaande organisaties
7 Quick scan positionering toeristisch aanbod	€ 20.000*
8 Verkenning versterking routestructuren	€ 10.000
9 Workshops arrangementen ondernemers	€ 15.000
10 Fundament accommodatiestrategie	€ 10.000
11 Samenwerking realisatie Drechtdoorsteek	€ 25.000*
Greenport	
12 Realisatie Uitvoeringsagenda Greenport	buiten agenda
Schiphol	
13 Duurzame balans wonen/werken/vliegen	nog in onderzoek
Plabeka	
14 AM-bijdrage Uitvoeringsstrategie Plabeka 3.0	buiten agenda
Starters en arbeidsmarkt	
15 Verkenning Zaai Amstelland-Meerlanden	€ 10.000*
16 Gezamenlijke benutting kansen Regioplan	binnen bestaande organisaties
Totaal	€ 105.000

Bijlage 1 Economische trends

De uitgangssituatie van de deelregio is gunstig, maar dat is geen reden om achterover te leunen. Er zijn grote economische trends die van invloed zijn op de toekomstbestendigheid van de economie van Amstelland-Meerlanden:

Duurzame en circulaire economie

De wereld om ons heen verandert snel. Naast fossiele brandstoffen dreigt schaarste aan andere grondstoffen. Wereldwijde klimaatverandering zorgt voor een stijgende zeespiegel. De CO₂-uitstoot moet sneller worden teruggedrongen. Schiphol en Greenport zijn grootverbruikers en nog in belangrijke mate afhankelijk van fossiele brandstoffen. Dat maakt ze kwetsbaar. Ook voor de rest van het bedrijfsleven gaat hun rol binnen de duurzame, circulaire economie hun concurrentiepositie mede bepalen.

Het tempo waarin economieën deze transitie weten door te maken, bepaalt hun toekomstbestendigheid. Amstelland-Meerlanden behoort tot de internationale koplopers. Er is beleid (van gemeenten, Greenport, en Schiphol), er is kennis en er zijn netwerken (SHARE Haarlemmermeer, Netwerk Duurzaamheid) en werklocaties (Park 2020, Schiphol Trade Park, The Valley) om de transitie te stimuleren en te accommoderen. Het algemene tempo waarin de Nederlandse economie zich aanpast ligt echter te laag, concluderen internationale onderzoeken. Om concurrerend te blijven zal ook Amstelland-Meerlanden een tempoversnelling moeten plaatsen.

Slimmer en innovatiever werken

De economie en de arbeidsmarkt zijn ingrijpend aan het veranderen. Internationalisering, digitalisering en nieuwe technologieën maakt de toekomst van de vertrouwde steunpilaren Schiphol en Greenport onzekerder. Het aantal banen in het middensegment neemt af en dat heeft gevolgen voor onze

inwoners. Tegelijkertijd is er een tekort aan technici in bestaande én opkomende sectoren. Hoewel de werkloosheid relatief laag is, kent de deelregio ook grote sectoren waar de werkgelegenheid onder druk staat. Werk voor hoogopgeleiden concentreert zich steeds meer in de grootste steden.

Om concurrerend te blijven zal Amstelland-Meerlanden slimmer en innovatiever moeten werken. De mate waarin de deelregio weet in te spelen op de veranderende vraag naar arbeid en kennis, en succesvol weet te innoveren, zal bepalend blijken voor toekomstige economische groei. Ook de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt vraagt aandacht. Belemmeringen om zelf een bedrijf te starten dienen zo veel mogelijk te worden weggenomen en verbindingen tussen kennisclusters en het bedrijfsleven dienen te worden versterkt.

Greenport

Greenport Aalsmeer wordt meer en meer een virtuele marktplaats. De Greenport staat voor de uitdaging om dit grote economische cluster om te bouwen naar de eisen van de 21e eeuw. De handel van bloemen en planten is steeds minder afhankelijk geworden van de lokale productie. De teelt is een minder zekere basis voor de lokale economie geworden, waardoor verdieping (veredeling) en verbreding geboden is.

De sterke handelsfunctie maakt de Greenport Aalsmeer een centrum dat ruimte biedt voor specialisatie/niche producten. Door technische innovatie ontstaan mogelijkheden voor hoogwaardige rassen, kasklimaatverbeteringen en productie door een dubbele teeltlaag. De productie en toegevoegde waarde per m² stijgt. De ligging nabij Schiphol biedt kansen om halfwas-producten elders op te kweken en het afkweken te realiseren in Aalsmeer, dicht bij het handelscentrum. Beheersing van de energiekosten is doorslaggevend voor de concurrentiepositie (bron: Visie en Uitvoeringsprogramma Greenport).

Schiphol

Markt- en machtsverschuiving in de luchtvaart: Hoe zullen de luchtvaartsector en de luchthavens zich ontwikkelen, straks alle transfers op Dubai? Niet alleen de kwantitatieve maar ook de kwalitatieve ontwikkeling van de mondiale luchtvaart is onvoorspelbaar. Daarbinnen is onzeker hoe de home carrier en de luchthavens zich zullen ontwikkelen. De opkomst van de Gulfcarriers (Emirates, Qatar, Ethiad etc.) die met een overmacht aan financiële middelen (en minder strenge regels op het gebied van arbeidsomstandigheden) West-Europese luchtvaartmaatschappijen beconcurreren op het intercontinentale verkeer met Azië is een grote bedreiging voor de traditionele opererende carriers zoals KLM. Zal technologische ontwikkeling en verduurzaming vliegen sneller, schoner maken? Zal het netwerk vereenvoudigd of fijnmaziger kunnen worden of verschuift het slechts?

Werklocaties

In het onderzoek Vraaggraming en vraagverdieping in opdracht van de Plabeka wordt geconstateerd dat de markt voor werklocaties veranderd is ten opzichte van een aantal jaar geleden. De economische groei is in het algemeen achtergebleven bij de verwachtingen, de economische structuur is gewijzigd en er zijn structurele veranderingen in de technologie en de economie die invloed hebben op de omvang, de kwaliteit en de ruimtelijke neerslag van de vraag naar werklocaties. In het onderzoek worden de volgende specifieke kansen en trends voor Amstelland-Meerlanden onderscheiden:

Voor AM wordt groei verwacht binnen de logistieke sector en IT gerelateerde Bedrijvigheid. Een toenemende vraag naar grootschalige kavels op formele goed ontsloten werklocaties biedt de deelregio kansen. Tevens kan de deelregio inspelen op de grotere ketenintegratie en netwerksamenwerking tussen bedrijven in de industrie en de logistiek (crossovers).

De deelregio is de “Best bereikbare plek van Nederland” met relatief veel formele

werklocaties die clustering van logistiek en industrie kunnen bieden. De deelregio vormt samen met Amsterdam als de “Global City” en de aanjagende werking van Schiphol een aantrekkelijke vestigingsplaats voor internationale bedrijven. De deelregio Amstelland-Meerlanden vormt een goede en betaalbare locatie (t.o.v. Amsterdam) waar ruimte is voor ontwikkeling en zakelijke ontmoetingen.

De deelregio heeft tevens een goede propositie voor logistieke activiteiten die nabijheid van de afzetmarkt vragen: stadsdistributie. De onderzoekers zien zowel een verkleuring van kantoorlocaties als een groeiende vraag naar werken op informele locaties, vooral centrumlocaties. Monofunctionele kantoorlocaties moeten een transitie doorlopen naar een meer stedelijke interactiemilieu om aantrekkelijk te blijven voor de bedrijven van de toekomst.

Forse groei toerisme

Toerisme is een van de weinige sectoren waar de komende jaren nog een grote groei kan worden verwacht. Onderzoeken komen de komende 10 jaar tot een toename van 30% in het wereldwijde toerisme, en ook in de MRA wordt een forse groei verwacht. Omdat het centrum van Amsterdam en de trekpleisters aan de noordkant van de MRA steeds drukker worden, is er behoefte aan meer spreiding, en betere verbinding met de omgeving en onder andere het Groene Hart.

Amstelland-Meerlanden heeft aan aantrekkelijk landschap van groen, water, historische kernen, de veiling, de Stelling van Amsterdam en stedelijke culturele voorzieningen. Amsterdam Marketing promoot de MRA aan het buitenland o.b.v. een aantal karakteristieken: Het noorden van de deelregio valt in de categorie Castle en Gardens. Het zuiden valt in de categorie Flowers. Dit zijn sterke beeldende kenmerken waar de deelregio in promotionele zin meer mee kan doen. Met name richting buitenlandse bezoekers.

De deelregio kan helpen de druk op Amsterdam te verlichten, en tegelijk daarmee haar eigen economie versterken. De deelregio dient dan duidelijk in

beeld te hebben op welke doelgroep ze zich richt, welke voorzieningen, routes, accommodaties etc. daar voor worden aangeboden en of er nog aspecten zijn die in het aanbod missen.

Toerisme is bovendien een kans om het woon- en leefklimaat verder te verbeteren. De behoefte van inwoners aan recreatieve voorzieningen, bij voorkeur in hun eigen woonomgeving, wordt namelijk groter. Amstelland-Meerlanden heeft o.a. veel te bieden op het gebied van waterrecreatie, en er zijn kansen het aanbod nog verder te versterken.

Bijlage 2   Mission statement

In het kader van het opstellen van de nieuwe MRA Agenda hebben de bestuurders van de Amstelland-Meerlanden gemeenten -waaronder EZ-portefeuillehouders- een 'mission statement' voor hun samenwerking opgesteld. Hieronder worden de tekst daarvan in zijn geheel weergegeven:

De deelregio Amstelland Meerlanden neemt een stevige positie in binnen de MRA. Mainports Schiphol en Greenport Aalsmeer zijn belangrijke motoren van onze nationale economie. Bronnen van werkgelegenheid en gateways van internationaal transport. Zakelijke dienstverlening, een vitaal MKB en excellent onderwijs complementeren onze innovatieve kracht. Goed opgeleide inwoners en een hoog aandeel internationale kenniswerkers zijn de menselijke motoren van Amstelland Meerlanden.

Ruimtelijk biedt Amstelland Meerlanden een breed palet aan hoog gewaardeerde diverse woonmilieus. Van stedelijke appartementen tot historische kernen en landelijk wonen. Met hoogwaardige culturele- en winkelvoorzieningen en stedelijk groen. Maar tegelijk altijd nabij een rijk geschakeerd landschap. Van buitenplaatsen langs de Amstel, recreatie bij de Westeinder, Ouderkerkerplas, Diemerscheg en Amsterdamse Bos, natuurschoon in de Ronde Hoep, de weidsheid van de Bovenkerkervolder tot nieuwe landschappen als Park 21. Daarbij heeft AM een schakelfunctie naar het Groene Hart en de Metropoolregio Rotterdam en Haag en is de deelregio via lucht, spoor en weg optimaal verbonden met haar omgeving.

Amstelland Meerlanden biedt de MRA een aantrekkelijk internationaal vestigingsklimaat, voor zowel bewoners, bezoekers, bedrijven als instellingen. Een in 2040 energie neutrale deelregio, met ruimte voor de benodigde woningbouw,

versterking van de luchthaven Schiphol, innovatie, klimaatadaptatie en duurzaamheid.

Er is een aantal belangrijke onderwerpen in de MRA Actie Agenda die benut kunnen worden om de kracht van AM nog beter te benutten. Hier profiteert AM en de Metropoolregio als geheel van. De eventuele discussies over deze prioritaire actiepunten zullen met nadruk gevolgd worden bij de verdere uitwerking van de actiepunten (met hierna tussen haakjes de verwijzing naar betreffende actie uit de MRA Agenda, en schematische weergave op volgende pagina).

Woningbouw

Alle MRA- gemeenten maken afspraken over afstemming en programmering woningbouw (1.1) → [Afstemming en programmering woningbouw ook in relatie tot een toekomstbestendig ruimtelijk- economisch perspectief; inzet op doorstroming en accommoderen diverse doelgroepen met aandacht voor het aspect betaalbaarheid.](#)

Greenport

Transformatie en/of herstructurering verouderd glastuinbouwgebied bij Greenport Aalsmeer (1.6) → [Uitvoeringsagenda vanuit Greenport Aalsmeer wordt hiervoor uitgevoerd. Schipholregelgeving \(LIB\) is belemmerende factor bij transformatie.](#)

Schiphol

MRA-partners nemen samen met de luchtvaartsector het initiatief om voor het onderwerp wonen, werklocaties en vliegen met een voorstel te komen richting het Rijk (1.7) → [Mogelijkheden transformatie \(naar wonen\) binnen 20 Ke/ LIB contouren van groot belang voor AM. Naast afspraken tussen Rijk, luchtvaartsector en deelregio over de ruimtelijke ontwikkeling zijn afspraken over de benodigde balans tussen leefbaarheid en luchtzijdige bereikbaarheid van Schiphol van groot belang voor de AM-regio.](#)

Toerisme

Gezamenlijk uitvoering geven aan de Strategische Agenda Toerisme in de MRA 2025 en het daarbij behorende Actieprogramma Toerisme, bijvoorbeeld voor de profilering van Amsterdam Beach (1.10) → [Voor Amstelland Meerlanden diverse kansen tot profilering, waaronder Park21, Westeinderplassen, Amstelscheg \(inclusief verbindingen met Groene Hart\) en Diemerscheg.](#)

Circulaire Economie

De Westas, grondstoffenrotonde Zaanstad, Gooi en Vechtstreek, Schiphol Trade Park en Floriade Almere aanwijzen als pilotgebieden voor circulaire economie (4.3) → [Voor AM aansluiting op circulaire ambities rond Westas en Greenport Aalsmeer](#)

Uitbreiden en verknopen van warmte/koude- netwerken in de MRA voor grotere efficiëntie en aansluiting van 300.000 extra woningequivalenten (4.10) → [Voor AM verknoping MRA Warmtenet met Greenport Aalsmeer](#)

Een makelaar benoemen die verbindingen gaat leggen tussen kennisclusters en bedrijfsleven – in met name het MKB – in de regio (2.9) → [Voor AM kansen voor versterking lokaal en regionaal MKB, waaronder innovatieve start- ups, glastuinbouw en scheepsbouw .](#)